

บทที่ 1

บทนำ

“ซูปรังนก” เป็นเครื่องดื่มปรุงสำเร็จที่คนทั่วไปรู้จักกันดี ในฐานะอาหารเสริมที่มีราคาแพง และทำจากรังนกที่คนส่วนใหญ่ไม่สนใจในข้อมูลทางชีววิทยาและนิเวศวิทยาของนกนั้น

รังนกนี้ สร้างจากนกกลุ่ม “นกแอ่นกินรัง” ที่ทำรังด้วยน้ำลาย ซึ่งมีนกสองชนิดพันธุ์หลักๆ ที่ถูกเก็บเกี่ยวพันธุ์คือนกแอ่นรังขาว(White-nest Swiftlet) และนกแอ่นรังดำ (Black-nest Swiftlet) รังของนกแอ่นรังขาว ทำจากน้ำลายของมันเองทั้งหมด ส่วนรังนกจากนกแอ่นรังดำ จะเป็นรังที่สร้างด้วยน้ำลายผสมกับขนจำนวนมาก (Viruhpintu,2002) เรานำรังนกส่วนที่เป็นน้ำลายมาบริโภคได้ โดยมีความเชื่อว่า รังนกประกอบด้วยสารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ หรือเป็นยา ชาวจีน ได้หวนฮ่องกง ใช้เป็นอาหารและเชื่อกันว่าเป็นยาชูกำลัง (โอภาส ขอบเขตต์, 2542) ประกอบกับการเก็บรังนกนั้นทำได้ยากมาก มีการให้สัมปทานรังนกที่แพงมาก จึงทำให้รังนกเป็นผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่มีราคาสูงมาก ดังที่เราเรียกรังนกว่า “ทองคำขาว” และซูปรังนก เป็นอาหารเสริมสุขภาพชั้นสูงที่เชื่อว่ามีความคุ้มค่าทางยา มาตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 รังนกเหล่านี้มักได้จากในถ้ำที่อยู่บนเกาะกลางทะเลของประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทยเป็นประเทศผลิตรายใหญ่ (กัลยา จำนวนุรักษ์, nd) รังนกจึงสร้างอาชีพและสร้างเศรษฐกิจอย่างมหาศาลให้คนในท้องถิ่นและในประเทศที่มีนกกระจายพันธุ์

รังนกขาว มีราคาแพงกว่ารังนกดำ นกแอ่นรังขาวจึงถูกเก็บเกี่ยวอย่างหนักเพื่อส่งออกตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โดยผู้รับสัมปทานที่ต้องจ่ายค่าประมูลให้รัฐบาลในราคาที่สูงมาก ดังตัวอย่างช่วงปีพ.ศ.2546-2551 ที่จังหวัดพัทลุง มีการสัมปทาน 500 ล้านบาท และจังหวัดที่มีนกอีแอ่นในธรรมชาติจะได้รับการจัดสรรภาษีอากรเข้าท้องถิ่นเป็นรายปีอีกด้วย ดังเช่นตัวอย่างที่ อ.บางแก้ว จ.พัทลุงได้ภาษีอากรอีแอ่น 515,205 บาทในปีพ.ศ. 2549 (ภาษีอากรนกอีแอ่น,2551 ; กัลยา จำนวนุรักษ์, nd) จึงนับว่าเป็นนกแอ่นกินรัง เป็นนกเศรษฐกิจ

รังขาว จัดเป็นผลิตภัณฑ์จากนกที่มีราคาแพงที่สุดในโลก โดยกัลยา จำนวนุรักษ์ (nd) รายงานว่า มีราคาประมาณกิโลกรัมละตั้งแต่ 1,300 ถึง 4,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ นกแอ่นรังขาวจึงเป็นนกที่คนครอบครองหวงห้ามเข้าถึงเพื่อทำวิจัยมากที่สุด งานวิจัยเกี่ยวกับนกชนิดนี้จึงยังไม่แพร่หลาย และแม้ว่านกชนิดนี้จะเป็นนกเศรษฐกิจที่ให้มูลค่าการส่งออกสูงมาก แต่หลายหน่วยงานของรัฐ ต่างไม่นับรวมในกลุ่มสัตว์เศรษฐกิจที่ควรมีการวิจัย หรือให้ทุนวิจัย

โดยทั่วไป นกแอ่นกินรังอาศัยในถ้ำหินปูนในเกาะกลางทะเลสาบสงขลาและทะเลเปิดประมาณ 12 จังหวัดทางภาคใต้และภาคตะวันออกของไทย (Viruhpintu,2002) และมีการกระจายพันธุ์จากอันดามัน หมู่เกาะนิโคบาร์ จนถึง เมียร์มา สิงคโปร์ เวียดนาม สุมาตรา ซาบาห์ ชาราวัก

ชาบา และบอร์เนียว (โอกาส ขอบเขตต์, 2542; Kang and Lee, 1991; Kang , Halls, and Sigurdsson, 1991; Joseph, 2004; Sankrran, 2001; Cranbrook , Somadikarta and Kartikassari, 1996) โดยที่ประเทศไทยและเกาะต่างๆ ในอินโดนีเซียมีนกแอ่นรังขาวหนาแน่นที่สุด จึงมีการเก็บเกี่ยวรังเพื่อส่งออกมากที่สุด สำหรับประเทศไทยมีการเก็บเกี่ยวรังของนกแอ่นรังขาว และนกแอ่นรังดำ ซึ่งรังดำมีราคาต่ำและถูกเก็บเกี่ยวเฉลี่ยปีละหนึ่งครั้ง และไม่มีรายงานการถูกคุกคามประชากรในธรรมชาติเหมือนนกแอ่นรังขาว ซึ่งมีรายงานว่าถูกรบกวนมากจากการเก็บรังในธรรมชาติ และประชากรลดลง (Chantler *et al.*, 1999; Lim Chan Koon and Cranbrook, 2002; Nguyen, 1996; Kenneth, 1999)

เมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา นกรังขาวบางกลุ่มเข้ามาอาศัยในบ้านร้างของคน เป็นประชากรนกบ้านขึ้น สร้างรายได้ให้กับเจ้าของบ้าน ซึ่งขยายไปยังบ้านร้างอาคารต่างๆ อย่างช้าๆ จนประมาณ 10 ปีมานี้ เกิดความนิยมสร้าง “บ้านรังนก” หรือ “ฟาร์มรังนก” ขึ้นอย่างแพร่หลายในภาคใต้และภาคตะวันออก แต่การออกแบบพื้นที่ภายในบ้านรังนก ยังไม่มีการวิจัย เนื่องจากพื้นที่เกาะของรังมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการสืบพันธุ์ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะเข้าอาศัยในบ้านนั้นตลอดไป สำหรับบ้านที่นกเข้าอาศัยและขยายพันธุ์ได้ นับว่ามีความสำเร็จ ความสำเร็จนี้จะเป็นการช่วยรักษาเผ่าพันธุ์ของนกชนิดนี้จากธรรมชาติที่มีรายงานว่าถูกคุกคามจากการเก็บเกี่ยวรังมากเกินไปได้

การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยการศึกษาวิจัยย่อย 3 เรื่อง คือ การวิจัยย่อยที่ 1 การออกแบบพื้นที่สร้างรัง การวิจัยย่อยที่ 2 เสียงของนกแอ่นกิ้ง และการศึกษาวิจัยย่อยที่ 3 การตรวจสอบจุลินทรีย์ในมูลของนก

การวิจัยย่อยเรื่องพื้นที่สร้างรัง เป็นการวิจัยต่อยอดจากงานวิจัยที่ได้รับทุนจัดสรรงบประมาณแผ่นดินจากคณะวิทยาศาสตร์(ทุนละ 5 หมื่นบาท)ประจำปีการศึกษา 2552 โดยได้พัฒนาวัสดุ รูปแบบ และการประดิษฐ์ที่แตกต่างไปจากเดิม เพื่อให้ได้พื้นที่สร้างรังที่จะทำให้นักเข้าเกาะใช้งานอย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จในการสร้างรัง และการประดิษฐ์ที่ง่ายขึ้น

การวิจัยเรื่องเสียง เป็นการวิเคราะห์กายภาพของเสียงร้องของนกแอ่นรังขาว ที่อยู่ในอาณานิคมสร้างรัง (nesting colony) และวิเคราะห์เสียงสะท้อนในห้องมืดที่นกไม่คุ้นเคยมาก่อน การวิจัยเรื่องนี้ เป็นครั้งแรกในประเทศไทย

การตรวจสอบจุลินทรีย์ เป็นการตรวจหาจุลินทรีย์ที่ก่อโรคในมูลของนกโดยแบ่งเป็นจุลินทรีย์กลุ่มแบคทีเรีย รา และยีสต์ และถ้ามีการตรวจพบจุลินทรีย์ก่อโรคแล้วจะมีการเผยแพร่ งานวิจัยสู่ชุมชนกลุ่มเป้าหมายเพื่อการระมัดระวังทางสาธารณสุขต่อไป

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อให้ได้พื้นที่สร้างรังที่นกให้เข้าใช้งานได้และมีความสำเร็จในการสร้างรัง
2. เพื่อให้ได้ข้อมูลจุลินทรีย์ในมูลของนกในบ้านรังนก
3. เพื่อให้ได้ข้อมูลทางกายภาพในเสียงร้องและเสียงสะท้อนของนกตัวเต็มวัย